

ศุพรรษา กุลพัฒนา : บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT ON THE PERFORMANCE OF THE ELECTION COMMISSION) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์, หน้า 275.
ISBN 974-17-4168-5

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะที่องค์กรทั้งสองทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ให้บริการจัดตั้งและรับรองอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ ที่เรียกว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(พ.ศ.2540)ได้กำหนดให้มีองค์กรต่างๆขึ้นมา ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหลายองค์กรด้วยกัน โดยองค์กรเหล่านี้ต่างก็มีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ที่เรียกว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีทั้งองค์กรศาล และองค์กรที่ไม่เป็นองค์กรศาล โดยในส่วนขององค์กรศาลนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรศาลที่มีบทบาทสำคัญขององค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ อำนาจในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งอำนาจประการนี้ของศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรต่างๆว่า องค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติถึงความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นหากองค์กรดังกล่าวมิใช่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแล้ว ย่อมไม่อาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ และเนื่องจากองค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น นอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว องค์กรดังกล่าวยังมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ รวมทั้งกฎหมายลำดับรองต่างๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้องค์กรศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยย่อมแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ หากองค์กรเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ศาลที่เข้ามามีบทบาทในการควบคุมตรวจสอบ ก็คือศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีสภาพเด็ดขาดและผูกพันทุกองค์กรของรัฐ แต่หากเป็นการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรือกฎหมายลำดับรองต่างๆ ศาลที่เข้ามามีบทบาทในการควบคุมตรวจสอบ คือ ศาลปกครอง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแล้ว จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญมิได้กำหนดเขตอำนาจศาลในการพิจารณาวินิจฉัยการกระทำต่างๆขององค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน โดยจากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญในบางกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีของคณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดำเนินการจัด หรือจัดให้มีการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญได้อินิจฉัยการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งอันมีผลทำให้เป็นการขยายขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ทั้งที่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดไว้ ซึ่งโดยหลักแล้วศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเฉพาะเท่าที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจตีความเพื่อขยายเขตอำนาจหรือปฏิเสธเขตอำนาจของศาลอื่นได้ หรือบางกรณีศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า หากเป็นกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ การกระทำดังกล่าวถือเป็นข้อยุติไม่อาจถูกตรวจสอบโดยองค์กรใดได้ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้เขียนจึงได้เสนอแนะว่า ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะองค์กรศาลกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งโดยหลักแล้ว การกระทำทั้งหลายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาล แต่การกระทำใดจะอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลใดนั้น จะต้องพิจารณาจากการกระทำนั้นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้อำนาจการกระทำดังกล่าว ดังนั้นจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในการพิจารณา โดยอาศัยทฤษฎีที่มาของอำนาจ กล่าวคือ หากองค์กรดังกล่าวกระทำโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ศาลที่มีเขตอำนาจย่อมได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ แต่หากเป็นการกระทำที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายลำดับรองต่างๆ ศาลที่มีเขตอำนาจ คือ ศาลปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน